

Revista quinzenal
de Ciencias, Arts y Literatura

Sortirà els dias 1 y 16 de cada mes

Administració y Redacció
Carrer de la Forsa, n.º 24

DEU VOS GUARTE

Ab aquest mot genuinament catalá, al comensar la publicació de nostra revista, saludém al públich desitjant obtenir lo seu bon aculliment; saludém á nostres companys en la premsa, desitjant estar ab ells per molt temps en corals y bonas relacions, y saludém donantels un estret abraç de germanor á tots aquells que parlan en nostre llengua: á nostres compatricis, als cataláns de Fransa, als de Mallorca y als valencians y, per acabar, saludém fraternalment als fills de las demás regions espanyolas.

LA REDACCIÓ.

GERUNDIA

NOSTRE PROGRAMA

Sortim al públich portant al front de nostra revista el nom de nostra ciutat, una de las mes antigues y gloriosas d' aquesta benehida terra; y res mes propi y natural que comensar dihent qui som y que 'ns proposem ab la nostra aparició al estadi de la prempsa.

Som catalans, y per nosaltres aixó solament ho diu tot. Som fills de Catalunya, y es clar que, com á tals, sentim amor ardentíssim per la nostra mare; lo qual significa que volem ans que tot la honra y 'l profit de la patria.

Lo que 'ns proposém es aportar una pedra á la construcció del edifici de la nostra renaixensa; y aquesta pedra será la propaganda del ver ideal catalá en el ample camp de las arts, ciencias y literatura.

No solament volém estudiar y apéndrer, sino que volém també que 'ls nostres compatricis s' agradin d' estudiar y apéndrer com nosaltres. No mes sentim en el fons del ánima no esser mestres, per poguer posarnos á ensenyar; pero, ja que aixó no 'ns es possible, hem de limitarnos á procehir com mers aficionats y dedicarnos al conreu de la literatura, de las arts y de las ciencias, en la modesta esfera á que arribin las nostras forças. Per ço es que, sens cap mena de pretensió, que no podem tenir, obrim en las presents columnas un modest palench dont pugan exercitarse els que tingan á be ajudarnos en la tasca d' estudiar, admirar y enaltir las nostras glorias artísticas y literarias, y d' apilar elements de vera il·lustració, que sens mena de dubte han de contribuir potentment al nostre renaxement moral y material.

Y perque ningú pugui tenir dubtes respecte de la via per la qual volem dirigir els nostres passos, no tenim inconvenient en senyalarla ab tota claretat y franquesa.

Pel camí de las ciencias volém cercar sempre la veritat, que es l' objecte adequat de la humana intel·ligencia, sens tórger may vers cap mena d' error que á n' aquell far lluminós pugua oposarse; y en las arts y literatura volém apéndrer y assaborir l' enlayrat sentiment de la bellesa y de la bondat, referintse en tot y sempre á la veritat, á la bellesa y al bé absoluts, reflectits sobre 'l nostre enteniment com preuhada guspira de la infinita y eternal essencia de Deu.

Axis es que, consegüents ab aquest criteri, no podem admetre en las ciencias, arts ni literatura res absolutament que en lo més mínim desdiguí ó s' allunyi de la moral que deriva dels inmutables principis de la doctrina catòlica.

Si fos possible viure fora de la política, en la qual ens trovem necessariament embeguts per el sol fet d' havernos de moure en la esfera de las relacions socials, diriam que no volem política ó que no volem militar en el camp polítich; mes, com que aytal pretensió resulta absolutament parlant ridícula y absurda, no tenim cap inconvenient en passar per polítichs, sempre que per política s' entenga lo que 's deu enténdrer y no se la confonga ab el joch de las mesquinas banderías de partit. que, en lloch de cercar en el camp de la política el benestar dels pobles, se converteixen en medis criminals d' explotació dels individus y de la societat.

En aqueix sentit, declarém formalment que no pertanyém ni volém pertanyer á cap dels partits malament anomenats polítichs que durant el miserable sigle que acaba de finir han vingut embrutint y corsecant á la nostra patria. Repetim, y ho repetirem tan quant sia convenient, que som catalans y res més.

Per lo que toca á formas y sistemas de govern, no tenim afecte ni preferencia per cap d' ells en párticular: tots ens son enterament indiferents, perque creyem que la bondad ó malicia no 's trova en ells, sino en el bon ó mal us que d' ells se fassa.

Aixó no obstant, ens declarem fermes partidaris de la llibertat, pero entenentla en llur sentit recte y ontològich, que may pot significar la llicencia de transgredir els preceptes de la lley, sino la facultat de moures y obrar lliurement dintre 'l círcol ample y racional de la lley natural y eterna.

Aqueixa llibertat aixís rectament entesa la defensarém sempre en lo polítich, com á oposada per diámetre á la falsa llibertat ab que 'ls esperits malévols ens han portat al absolutisme del error que va malmenant las ciencias, al despotisme de la immoralitat que va embrutant las arts, al foment de la ignorancia que va corrompent la iiteratura.

Dintre 'l círcol de la moral catòlica hi cab tot lo que es lícit, verdader y rahonable, y d' aquí no volem ni devem passar, porque solament aixís podem assolir la veritable il·lustració. Tot lo que sia dirigir-se cap al camí del mal y del error no es progresar, sino anar de reculac cap al selvatgisme.

Ab lo dit, creyém haver exposat clarament nostre programa. Solament manca posarlo en práctica, y aixó fem invocant l' auxili de Deu y el concurs de tots aquells que ab igual rectitut d' intenció vulgan trevallar en profit de la patria.

epidémica contagiosa era la trichinosis, qual causa determinant es la injestió de carn de tocino trichinat. La por era gran, uns feyan propòsit de no menjar may més aliment tant perillós, altres inculpaban al govern porque no dictaba enérgicas disposicions per combátrer y prevenir 'l mal, els diaris anavan plens d' articles tractant de prevenir 'l perill de la salut pública, molts compraren microscopis per no ferné res, s' establí la inspecció de las carns de porch en las aduanas y escorxadors y com 's doná á la cosa mes importancia de la que tenia y no hi hagueren novas invasions, calmá la por, la gent poch á poch oblidá lo passat, caigué en desus la inspecció, y 'l consum de carn de tocino continuá com avans.

Altre vegada en la provincia de Murcia y alguns casos en altres punts d' Espanya s' observaren malalts de trichinosis, y si be aquesta vegada l' alarma no ha sigut gran, 'l donar á conéixer alguns datos de la malaltia crech ha de ser útil per calmarla sens despreciar las precaucions que convenen pèndrer.

La trichinosis es la malaltia causada per la penetració y desenrotllo en 'l cos humá del parásit anomenat *trichina spiralis*, OW.

La trichina es un animallet, un cuchi cilíndrich (helminte nematode) descobert per Owen l' any 1835. Es blanquinós, transparent, la seva extremitat cefálica es molt prima y en ella s' hi trova la boca; la caudal es mes arrodonida y bifurcada en 'l mascle y cónica en la femella; la llargada del animal á tota creixensa es de un milímetre y mitx, la del mascle y de tres la de la femella, son gruix de un ters de milímetre lo més. La reproducció es vivipara de manera que las larvas ápeñas nascudas ja viuen per si mateixas. Al arriivar á son major creixement y allotjadas las trichinas en mitx de la carn muscular dels animals que la pateixen 's car-

TRICHINA Y

TRICHINÓSIS

Fa pòchs anys que també com are en la regió S. E. d' Espanya, aparegué una malaltia grave, rara y clinicament desconeguda entre nosaltres. Lo sopte de l' aparició, el nombre de casos, els resultats funestos del mal causaren gran alarma que aumentá quan dels estudis fets 's vingué á coneixer la verdadera causa, quan gracias als microscopis 's determiná que lo que 's creya malaltia

golan, quedant tancadas dintre d' una especie de bossa (quiste) y allí com adormidas viuen setmanas, mesos y hasta anys. Tenen una resistencia grandíssima; 'ls microbicidas més forts, 'ls anti-helmíntichs més poderosos casi be no 'ls fan res: l' aygua ras pura no las mata fins al cap de 30 dias; en una solució arsenical (de Fowler) viuen 30 horas; en la de sublimat corrosiu al 2×1000 , 18 horas; en una de ioduro potásich al 7×100 , 30 horas; en una barreija de 2 parts de santonina, 8 d' oli d' olivas y 8 d' oli de ricino, 48 horas; en una d' extracte de falguera mascle y 30 de mucilech de goma, 30 horas; y aixís podrian citar-se molts d' altres, pero n' hi ha prou per demostrar las dificultats en que s' trova la medicina al combátrer un enemich tant petit com perillós.

L' única manera d' agafar la malaltia es menjant carn trichinada; l' ull mes expert no la distingeix de la bona, y quan se notan 'ls efectes, es al haber passat 'l mal a un período massa adelantat. Arriva la carn trichinada al ventrell, s' paheix, 'l quiste que tanca las trichinas s' romp, quedan lliures y en 'ls budells mateixos s' reproduheixen, s' agafan á las túnics intestinals, s' forman nous quistes trichinosis (interxinal) que també s' trenca, y tota la niçada d' embrions petits, ataca 'ls teixits dels budells, 'ls atravessan y comensan la seva emigració á través del cos, fins que troban carn muscular y encara buscan en aquesta la fibra primitiva y allí s' deturan. La naturalesa s' resisteix á la invasió y en torn del animallet ja crescut s' forma un petit focu inflamatori que dona per resultat la formació del quiste que empresona la trichina. Si en mitx de la lluyta establerta entre l' invasor y 'l invadit aquest no mor, si pot resistir 'ls fenómens de reacció que s' determinan, la curació es posible, 'l quiste s' infiltra de produccions calcáreas y la trichina arriba á morir sens produhir nous trastorns.

A la marxa qu' acaba de descriures correspon la de la malaltia. Tres períodos ben marcats s' observan; després de l' incubació, que compren 'l temps que passa entre l' injecció de la carn trichinada y 'ls primers símptomes, que dure de dos horas á quatre setmanas, comensa 'l período de manifestacions gastro-intestinals semblants á las de una llau-gera irritació ó á las d' una verdadera inflamació. Comensan las trichinas petites á invadir l' organisme; s' manifesta 'l según período, tant mes grave quant major es 'l nombre dels animallets y menor la resistencia del malalt, y unas vegadas semblant un reumatisme muscular agut y altres, més frequentment, un tífus, venen la febre forta, 'ls dolors intensos del brassos y del pit, l' embotornament ó inflor de la cara, 'l desvetllament, 'l desvari, l' inmovilitat produhida per la forsa del dolor, l' escases de orina, las evacuacions líquidas, l' ofech y en molts casos la mort.

La curació es possible y entra 'l ters período; van rebaixantse 'ls símptomes y trigant molt, ab gran dificultat, 'l malalt entra en una penosa convalescencia.

Afortunadament es malaltia que s' califica entre las menos comuns, si be en alguns paissos s' veu mes sovint, Alemania es ahont n' hi ha mes y allí fou descoberta l' any 1860. A l' hospital de Dresde hi entrá una minyona de 20 anys; 'l metje que l' assistia cregué s' tractava de un cas de febre tífoida; pero l' autopsia feta per Lenker qu' estudiaba las lesions qu' aquesta malaltia determina en los muscles, demostrá la presencia de trichinas. Eran ja conegudas, pero se las creya inofensivas. Al veurer 'l cas, sospitá dit metje si la causa de la malaltia observada podria ser la trichina, y de las averiguacions fetas resultá que á la casa ahont vivia aquella noya habian mort un tocino trichinat; 'ls pernils, butifarras y 'l demás que s' guardaba tenian trichinas; tots 'ls parents de la morta habian estat malalts

encara que habian curat. S' enviaren á Virchow mostres de la carn trichinada, y aquest sabi confirmá l' existencia de las trichinas, y comensant experiments, produhí la trichinosis en conills, gats, gossos y altres animals, quedant aixís demostrada no sols la malaltia sino lo modo de propagarse.

Coneguda la causa que la determina y sent moltes las personas que menjan carn d' un animal trichinat, no es d' estranyar que 's presentin com verdaderas epidemias de trichinosis; y s' han vist á Alemanya, á Russia y á Espanya, d' aquestas mereixen citarse la de Villar del Arzobispo (1877) y la de Murcia (1890).

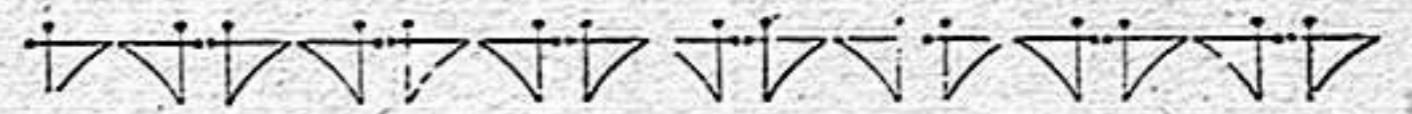
¿Y 's pot evitar l' agafar tan grave malaltia? Res mes fácil: sens arribar á las prohibicions de Moisés y de Mahoma, sino menjant carn de tocino, pot aquesta encare que trichinada ser inofensiva; u' hi ha prou ab ferla couer be. Las trichinas á una temperatura de 65° á 70° moren. Si volém assegurar nos més no hi ha com fer bullir la carn, en qual cas la temperatura arriba á 100° y desapareix 'l perill. Aixó á la práctica es un xiquet difícil, porque si la carn; no 's fa couer molta estona, 'l calor no penetra prou y al interior moltes vegadas la temperatura no passa 50° á 60°, del tot insuficient.

Una manera també segura d' evitar la malaltia es 'l reconeixement de las carns al microscopi. Teóricament es fácil, prácticament molt poch; porque, encara que no 's necessita un instrument de gran potencia ni molta técnica, l' haber d' estar continuament fent análsis y donant sempre aquest resultat negatiu, determina que al cap de poch temps s' abandonia. Es molt convenient que 's fassi en los escorxadors, com está manat, y s' obté complerta garantia. A las casas particulars no hi ha com couer molt y bé la carn, abstenintse de menjar carn de tocino poch cuyta. No vol dir aixó que 'l pernil no 's pugua usar,

perque si 's te 'l cuidado de salarlo molt y fumarlo tampoch es perillós.

Per si algú vol intentar l' análsis microscòpich pocas paraulas bastan per explicar 'l procediment. Un augment de 50 diámetros es 'l que 's necessita: un microscopi de massa potencia es inútil; la trichina es animal massa gros per observarla ab augment de 800 á 1000 diámetros. S' agafa carn, si pot ser de la galta; se 'n tallan bocinets de un gruix de mitx milímetre y 's posan sobre un cristall porta-objectes, 's cubreixen ab un altre cubra-objectes, s' apretan per aixafar la carn y s' examina al microscopi; si hi ha trichinas se las veurá tancadas y cargoladas dintre del quiste.

J. B.

PSICOLOGÍA DEL ART

En nostres dias s' ha donat una importancia exagerada al element extern en las representacions artísticas, sens tenir en compte que l' art deu esser una reproducció fidel, un ver espill de las ideas y sentiments de l' ánima humana, qu' han d' esser com la vida de tota obra artística y y l' esprit que deu informarlos. De aquí 'l valor que s' ha donat á las descripciones pintorescas, al color local, á las costums, y á tots los medis artificials y circunstancias de moment que si per una part afalagan y entretenen al esprit superficial y poch observador, que viu sols el dia, d' altre deixan poch satisfet al qui, d' un modo analítich y serio busca no lo accidental en las cosas sino lo substancial; no la fa forma, sino la vida interna, qu' externament se transparenta y anima, d' aquest modo, las representacions artísticas, donantlosi claretat, veritat, interés y vida per la simpatia oculta y necesaria qu' existeix entre l' home y la na-

turalesa. Aquest caracter de representar la natura ab veritat y animació es distintiu dels grans mestres. Homero, per exemple, sens oblidar lo fondo per la forma y 'l subjecte pel cuadro ns presenta d' un modo dramátich lo desentrotllo de l' acció y ánima de tal modo 'ls characters, dona tanta vida als personatjes, que fácilment el lector pot posarse en condicions d' esser transportat per l' imaginació á la representació circumstanciada y clara de sos poemas.

No volém dir ab això que 'l mon extern no tingui una part importantissima en el desentrotllo del procés artístich; ans al contrari, d' ell deu pendre fonament quiscun vulgui esser verdader artista; pero 'l mon extern no es real per el subjecte fins qu' aquest se l' interna y se l' representa de tal modo que la realitat del mon extern es propiament el seu esser conegut y representat en la consciencia del subjecte. Quan aquest vol esser artista, ho es imitant la naturalesa tal com ell la coneix y se la representa; d' altre modo es imposible, porque l' artista no obra sens una idea que sigui la causa exemplar de la seva operació y revesteix de forma viva aquella realitat muda, que, com á tal, res diu sino lo que l' artista vol que digui. Lo que s' anomena *naturalisme* en l' art es completament destituit de fonament y sols pot admétrese en el sentit de *naturalitat* en la forma d' expresió, ja que la naturalitat en l' objecte 's pert per la influencia del poder representatiu y de consegüent per la modificació que necessariament deu experimentar al esser traduït per una forma externa. Si 'l *naturalisme* fos posible en sí mateix y prescindint de tota influencia del subjecte, llavors podria admétrese y no seria condemnat per la moral, ja que la naturalesa sols parla per cantar la gloria de Deu; pero, suposada la influencia del artista que l' anima y dona vida, no es ja la naturalesa qui parla, no es 'l mon extern que ab llenguatge mut se representa,

sino las pasions é inclinacions depravadas d' homes sens consciencia, que torsan el fi de la naturalesa y volen que aquesta 's revolti contra son Criador.

La importancia, donchs, de tota obra artística deu senyalar-se no tan en l' objecte extern que representa, com en la forma interna que l' anima deduida principalment de las condicions del subjecte, sens la qual la obra artística seria com un estudi anatómich destituit de vida fins que 'l fisiólech, y més encare el psicólech, al modo de Prometeo, l' animan ab son bleix y fan que prengui nervis y muscals y aquests adquireixen vida y mohiment, fent dels cadavres sers que parlin y representin son paper en el compost vital de la naturalesa. Per aixó l' obra artística ha de tenir vitalitat, deu dir alguna cosa al esperit que la contempla, y ha d' esser un medi de comunicació entre l' artista interpretant la naturalesa y l' espectador que l' contempla y l' admira. L' art ha de parlar, ha de tenir forma y mohiment: sols així será un medi de comunicació entre l' home y la naturalesa. Si Deu doná al home un front hont posés la corona de rey y unas mans ab que prengué el ceptre de son domini sobre tots els sers inferiors, l' hi dona, aixís mateix, un cor ab que sentir y medis ab que representar els sentiments que dehuen animar las mudas representacions de la naturalesa, porque sian ellas lo que 'ls correspon en l' ordre total de las cosas. Quan aquesta necessitat se compregui y 's posi en práctica l' estudi del sentiment en las obras artísticas, llavors l' art seria lo que ha d' esser, una representació fidel de la naturalesa, modificada per la forma psicológica que necessita; una transició real del subjecte á l' objecte; una reproducció gráfica del mon extern conegut per l' artista y un medi, finalment, d' enlanyar els sentiment dels homes, ja que contribuirá moltíssim á la comunicació dels mateixos.

Es clar que la influencia de la psicologia es molt distinta segons las formas del art á que s' aplica y 'ls medis d' expressió que te cada una d' ellas. L' escultura, per exemple, se limita á donar algunas indicacions simbólicas que representan una época ficticia; la pintura, per medi del color y de la perspectiva, pot ja ficar mes detalls y porque 'l fondo dels seus cuadros sia enriquit d' objectes; la poesia, com té un medi més universal d' expressió, podrá fer las descripcions més circunstancials, distingintse per aixó la epopeya sobra la poesia dramática y mes encare la poesia lírica. Pero tota aquesta fidelitat en copiar las circunstancias no deu esser qui fa fer perdre lo principal y subjectar aquest á las condicions accidentals y pasatjeras de una acció ó d' un personatge. Lo qu' importa en las obras artísticas es que en las descripcions se descubreixi la secreta harmonia entre l' home y la naturalesa, entre l' acció y 'l teatro que la representa; y que l' objecte extern se descubreixi apoyat sobra una forma interna que l' hi dona vida y transparenti, d' aqueix modo, tot el ser moral y material d' algún poble, sas costums y lleys, sos sentiments y religió, sa parla y sa pensa, es necessari, en una paraula, que la forma psíquica animi á l' objecte y aquest, per la representació que reb dels sentiments, sigui un medi d' expressió entre 'ls homens, un llaç d' unitat entre aquestos y la naturalesa y una demostració práctica de la molta influencia que la psicologia te en la producció de las obras artísticas.

Sian prou, per avuy, aquestas sencillas consideracions, que, d' un modo general deixem fetas y que 'ns han de servir de introducció per una serie d' estudis psicològichs aplicats á l' art y á son desenrotllo, que ajudant Deu, procurarem estampar en los números següents.

MÍSTICA

(NOVELA INÉDITA)

FRAGMENTS DEL I CAPÍTOL

Mossen Joseph era talment, l' ángel de la parroquia: d' estatura regular, magre, ab profundas arrugas que ratllavan sa cara morena, lo front ample, los cabells escassos, casi ben negres á pesar dels seus xexanta anys. Quan cap al tard, tornava del puig de Voralenta, ahont anava 'ls dias bons á resar vespres, els pagesos lo saludavan ab cara alegre que demostrava l' amor que li tenian, procurant assolirlo pera gastar un rato, tot anant cap al poble, empendats del seu enrahonar amable, dels bons concells y d' aquell mirar manyagoy que cor prenia, per que era l' espill d' un ánima plena d' amor al proxim. de frisansas místicas envers son Diví Criador.

Lo bon capellá, are, vivia sol en son casal tocant á l' Iglesia, aquell edifici espayós, avans tan alegre y que trobava trist y desert des que no l' omplia la graciosa figura de la nebodeta.

...Mossen Joseph deya qu' era mol lleig lo vici de polsar; no sabia (cosa rara) jugar á cartas, y ni tant sols se cuidava del hort que prou tenia sempre com una primavera el pobre Zidro, un vellet encorvat per 'ls anys y per l' aixada, á qui mantenia á cambi de fer de sagristà de campaner, de recader, y d' hortelá.

Havía ja d' estudiant, adquirit entre sos companys fama de conspicuo, y sobre tot coneixedor profont de la Filosofia de Sant Tomás. Y, era efectivament aixís: la filosofia del Sol d' Aquino, havia format de jove son enteniment; lo Quempis havia format son esperit cristiá. May, á pesar de sos estudis y coneixement dels sistemas més oposats, havia volgut publicar res, pot ser més que per modestia, per una incredulitat y cer-

ta desconfiansa en sí mateix; sentiment molt natural en els esperits humils, no fets á la lluyta. En sa ciencia, havia engaviat l' ànima fora de las lluytas d' ideas que sosmouhen pobles y enso- rran societats; com, en el poblet petit s' havia isolat de las baixesas del món. La bondad de son geni, y la vida tranquila, monótona de venturosa pau que havia gosat, l' havian fet inconscient del mal, de compendrer els desenganys terribles de la vida, las fortas sotragades del esperit.

Pro 'ls cabells blanchs, que de poch temps brillavan prop de son front seré, com els primers núvols d' una tempestat, indicavan qu' havia arribat l' hora en aquella ànima apenas iniciada en el sofriment. ¡Que 'n fou de viva la ferida, que punyenta la decepció ab que l' Enrich en sa carta, fuetja la consciencia del jayo! Y qu' ho eran duras per ell aquellas horas! Com filtrava 'l veneno en el cor á través de las lletras del imprudent nebot!

May com are, havia conegut la poca valia de la ciencia, la flaquetat de sa virtud. Deu mèu! perque m' has abandonat? Y, en un instant de condol pèr l' ànima adolorida: Dintre son cap bullént, negres presentiments, duptes funestos, pasavan en estrany remolí, rep- tantlo, escarnintlo, abocant en son cor paraulas d' infern, que may havia sentit.

Jo la educava pera ton servey; digam. Senyor ne só culpable? vina ab mi, Deu piadós qu' aquest sufriment m' espanta! Mes ni una escletxa per ahont entrés la llum en la seva ànima. Ell mateix, com un fiscal inicuo, redoblava las acusa- cions. Tú l' hi has portat; tu serás el culpable perque t' has deixat enganyar per una felicitat que no la merexias.

Oprimintli 'l cap, picotejantli les en- tranyes venian com espectres fatídichs, al devant seu, les paraules de la carta. «... Vosté, que no ha sofert, que no co- neix la vida, que no ha patit may de de-

sitj; que no ha tingut de rabejarse en- tre las passións humanes, li ofega 'ls sentits y pera ferne una santa malmena sos sentiments y son cor... Será mártir perque la matará 'l desitj de viurer: l' haurán portada dormida al sacrifici.... Amor profundament humá, l' haurá cor- secada, no pas arrobaments místichs.

Y jo, que soch un criatura, perque fa anys que ho conexia, vos ho tinch de dir. Feren alas postissas à son esperit y l' han entrebancat ja aqui á la terra.

Y 'l seu cos débil, queya vensut abla- nat, lo cap repenjat á la finestra, la vista enllá guaytant la fosca... Y 'l primer raig de l' aurora, daurá com gotas pipi- llejants de rosada, las llágrimas de dolor qu' humitejaren sa cara... Y la natura despertantse festeja l' imatge del sofri- ment ab esencias y llum y besos d' ayre.....

SALVADOR NOVELL

PLAN Y

Tothom deya, ¡qué hermosa, pero qué trista! al véurer la Maria assentada ab lo cap baix com si estés pensant en recorts d' altres dias que felissos ja ha- guesin passat per no tornar may més; mentres que sas companyas se divertian y alegres passavan las horas contantse l' una á l' altre las sevas cosas, ja que com á bonas amigas no existia entre ellas cap secret.

Veyent tan apesarada á n' aquella flor á mitx obrir, un dia vaig atrevirm á preguntarli com era que sempre plorés y estés tan pensativa.

—Y va contestarme que la causa que la feya estar aixís trista, ningú més que ella la sabia y no volia contarla may á ningú, puig no volia que sas penas servissin per fer riurer als demés.

—Doncas, si no vols contarmho, no vull que estiguis trista.

—Llavors va contestarme: que hi fa que jo ho estigui si la meva tristesa no fa mal á ningú?

—Voldria saberho, perque 'm sab greu que tot lo dia ploris.

—Es á dir, va respondrem. ¿Fins el consol de plorar á solas las perdudas ilusions que un jorn ne vaig concebir y que no he pogut véurer complertas te de serme privat?

—Escolta, va dirme, pero lo que 't conti no ho diguis may á ningú..

—Fará uns três anys que essent encara nena vaig trobar un jove que 'm va parlar d'amor. Sense saber que contestarli vaig abaixar la cara avergonyida y confosa vaig dirli lo molt que m'agradaria de veurem estimada. Fiant en sos juraments, vaig passar alguns temps sense saber lo que era tristesa, sense que un sol instant dels dias passats plens de recorts avans per mi tan alegres y avuy tan tristos, sufrís un sol moment.

—¡Més ay! á n' aquest mon tot passa y l'amor que un jorn va jurarme, al cap de poch temps va olvidarlo, per may mes pensar ab mí.

—Desde allavoras, per mi ja s' ha acabat la ditxa, ja no més hem toca sofrir y plorar mas perdudas ilusions...

Aqui no va poguer mes y va callar mentres que ab sos'dits tendres s' aixugaba una llágrima cremanta que li rodolava cara avall...

LL. RIBAS

LO PASTORET

Era una matinada de Maig. Lo cel blau se dilatava enllá d' enllá, á recullir d' entre las esborradas montanyas, los primers raigs de l' aubada matineira: y la terra engalanada ab son mantell de floretas y de verdor, disipant la peresosa boyra que la embolcallava,

semblava despertar del somni vaporós en que estava dormida.

Tot s' omplenava de llum, d' amor, d' alegría; lo cor s' aixamplava y sas fibras glatian ab mes força al contemplar la bella alborada.... tot era goig, los aucells aprop del niu cantavan ab vibranta veu l' himne matinal, l' himne de vida, d' amor.

Tot era goig... alegría... tot menys lo pobre pastoret que mitj ajegut desobre l' herba humida, per la rosada, desenrotllava y esparzia las ideas que s' acumulavan sota son front colrat pel sol; mentres las ovellas joganeras s' escampavan y saltironeijavan per entre la verdor del prat; y 'l pobre «birlo» ajagut á rassés d' una roca y de cara á sol eixent acabava de completar son inter-rumpit són ab tota pau y santa calma.

Quantas imatjes crudels pasavan per la feble imaginació del pobre pastoret... Ell estimava; son cor havia despertat per primera volta á las rudas sensacions del amor,..... y s' ensenyoriren d' ell.

Una bella pastoreta perduda entre 'ls prats, una matinada de Maig l' hi feu concebir la grandesa de eix amor qu' ell ignorava... Y la volia, ab tot lo dalé de son cor verge; creya á cada flor veurer la imatge seva y á cada nota que llen-sava 'l rosinyol creya sentir sa veu que amorosa lo cridava...

¡Oh! que felis era quan podia recullir una mirada perduda de aquells ulls negres, qu' eran son anhel, y cada volta que sentia de sa boca aquell dolç Deu te quart que l' hi dirigia trobantse ab lo remat, sols... en mitj la inmensa soletat de la vall dormida....

Ell la estimava, si més ab aquell amor tímít que no es comprés sino per los que 'l senten, ab aquell amor que sol s' está bé en la terra essent aprop son idol, y ab aquell amor egoista, que fins té enveja y gèlos de la flor que desfulla ab sos dits tendres...

Més, ay! la mateixa tímídes d' eix

amor verge 'ls privaba de comunicar son pensament y de l' expansió de son cor; timit s' acostava á mitx dir paraulas que no eixían de sa boca per ser ellas petites per expressar eix gran sentiment del amor.

Y ell la veyá sola, jugueteijant com los tendres anyells qu' ella guardaba, ó recullint margaridoyas y engalanar ab ellas sas trenas negres que queyen on dulejant sobre ses espatlles y la contemplava embadalit, ab aquell éxtasis d' amor, éxtasis del ánima.....

Més perque era tant timit ab aquella pastoreta, perque no podían contemplar junt la Natura engalanada y en mitj d' ella parlar d' eix amor, sublim, inmens que son cor consumía...

Y 'l pobre pestoret, mitj ajegut desobre l'herva, desenrotllant y espargint sos pensaments, pará en sech, son cor va batre ab forsa y timit va amagarse..... Ella venía...

M. FELIP

POSTA DE SOL

Lo sol se 'n va á ponent.
 Plega l' arada
 Lo bon pagés, y cap al mas fa via...
 Lo pastor fa ajuntar á las ovellas...
 y la esquella dels bous s' ou que presosa
 fa via cap al mas...
 Tot 's embolcalla
 en la quietut pahorosa del cap-vespre
 y 'l sol sen va á ponent
 Dalt de la serra
 fantasmas remorosas s' aclaparan
 sota 'ls roures jegants...
 ...Las flors s' aclucan
 recullint en son cálser d' esmeragda
 la ubriacadora olor qu' ans espargian,..
 la rosada las besa, y s' adormita

com un ruixim de perlas, en sas fullas,
 y los aucells s' acotxan en la falda
 d' un esbarcé, llensant febrosas notas
 que son talment las funerals plegarias
 que llensan rialleras, per lo dia
 que va á la mort...

...y ab llágrimas sagnosas
 lo sol s' amaga; y dalt la blava volta
 algún estel se veu parpellejar...

Llavoras...
 la vall s' acotxa en la boyrina freda
 y tot queda quietet...

tant sols las notas
 vibrantas, que 'ns envia la campana
 ab l' Angelus, sagrat, lo repós trencan
 y 'l sol sen va á ponent,

...tot dorm y calla
 en lo misteri de la nit pahorosa
 y las derreras vibracions del Angelus
 convidant á resar, cahuen pausadas
 y 's van perdent al lluny; entre la boyra
 que embolcalla la vila peresosa...

MIQUEL DE PALOL

NOTICIES

Si, com es d' esperar, la nostra revista troba bona acullida entre 'ls ayments de las lletres catalanas, anirem engrandintla é ilustrantla ab curiosos escrits histórichs y literaris, ab grabats é ilustracions y altres notables mellores, com també publicarem números extraordinaris, sempre que alguna circumstancia especial ne donga ocasió.

També rebrém ab gust tots els treballs adequats á nostre objecte ab que vulgan afavorirnos quants s' interessin per la prosperitat d' aquesta publicació; quedantnos reservat, com es de lley, lo jutjar de la oportunitat y conveniencia d' insertar ó no els treballs rebuts.

Cridem la atenció dels nostres lectors sobre 'l curiós *Manual de Fotografia* que comensém á publicar com á folletí y que creyém será rebut ab agrado pels aficionats á tan hermós art. Més que tot, resultarà un extens formulari de procediments y operaciós de tan complex art, posats al alcans dels mateixos principiants y recullits ab gran diligencia de las mellors publicaciós modernes, tan nacional com estrangeiras.

Han comensat en el Portal del Carme y en el d' en Vila, las obras d' enderrocament de la muralla últimament concedit, ab lo qual guanyarán molt 'ls carrers d' aquell endret, sobre tot si en lo que 's fassi després per arreglo de la vía pública, ja que sembla 's tracta de prolongar 'l paseig de San Francisco de Paula fins á trobar l' extrem de la plassa de San Francesch, s' hi gasta un xich mes de bon gust del que sol emplearse en las obras d' aquesta ciutat.

AGRUPACIÓ ARTS Y LLETRES

Se 'ns assegura que la agrupació *Arts y Lletres*, establerta en el Círcol d' Obrers de la present ciutat, donará dintre curts dias una bonica sessió de projecciós, acompanyada de la corresponent conferencia explicant una curiosa excursió als punts representats per las vistas que anirant exhibintse. S' está trevallant en l' arreglo del material y demés necessari pera tan artístich spectacle.

A més, s' está formant per alguns socis de la mateixa agrupació el plan d' una série d' excursions que oportunament s' anunciarán y formarán la base de novas sessiós com la dalt indicada. Sembla que la primera será al santuari dels Angels.

Celebrariam que 'l projecte passés á realitat y que 'ls bons resultats responguessin al bons desitjs dels iniciadors de tan oportuna idea.

El dijous passat el Consell d' aquesta Agrupació obsequiá ab un espléndit sopar als socis que componen la secció lírich dramática de la mateixa. L' espayós local de la asociació estava ple de gom á gom, asistinhi además del Consell de l' Agrupació un representant de la junta directiva del Círcol católich d' Obrers y varis socis d' *Arts y Lletres*. Durant l' ápat regná molta animació y la mes coral harmonía entre 'ls convidats, remarcantse al acabament del sopar al brindar tots 'ls concurrents per la llarga durada del companyerisme, l' unió y el caràcter franch y paysá que actualment hi regna y per la bona marxa de l' Agrupació.

La secció lírich dramática de la mateixa Agrupació durant los dias de Carnestoltes donará dos funciós en el teatre del Círcol Católich d' Obrers posant en escena novas y escullidas obras y repetintse alguna de las que han tingut més éxit, entre ellas la anomenada «La Pilarica» que tan bon aculliment tingué lo dia de son estreno.

ADVERTENCIA

La precipitació ab que han hagut de ferse els últims treballs de composició del present número, es causa de quedar en ell varias faltas que 'l bon criteri dels lectors facilment sabrá corretgir. En els próxims números confiém poguer presentar la nostra revista ab la correcció deguda, com cal al bell objecte que ab ella 'ns proposém.

GERUNDA

— Revista quinzenal de Ciències, Arts y Literatura —

Se publicarà els dies 1 y 16 de cada mes

SE ADMETEN ANUNCIS A PREUS CONVENCIONALS

Els originals que 's presentin deurán anar firmats per son autor, encara que no s' haja de publicar la firma. No 's retorna cap original.

Se donarà compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu' ho mereixin se 'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Un any 4 pessetas. Mitj any 2'75 id.

Número corrent 0'15 id.

Atrassat. 0'25 id.